

Király Zoltán

Flamand költő műve 1956-ról

Közismert Nyugat-Európa közvéleményének szolidaritása az 1956-os magyar forradalommal. Visszafojtott lélegzettel figyelték az eseményeket, segítőkészséggel fogadták a magyar menekültek áradatát. Sok kiváló szellem, külföldiek és magyar emigránsok nyilatkoztak és írtak róla, Albert Camus-tól kezdve Márai Sándorig, nagyszerű művekben kapott visszhangot és értékelést. A közelmúltban jutott tudomásunkra, hogy ezek közé tartozott a Belgiumban élt neves flamand költő-műfordító, *Anton van Wilderode* (1918-1998) is, aki *Betlehemi kis pásztor Pesten* címmel verses elbeszélést írt 1956-ban a magyarországi eseményekről. Keretes történetben, versben mondta el róla mindazt, amit bizonyára magyar menekültek beszámolójából merített.

A karácsony előtti, adventi időkben kis játék-betlehem áll az egyik pesti játékbolt kirakatában. A jászolbölcső előtt a Szent Család, körülöttük állatsereglet, a betlehemi pásztorok és a háromkirályok. Az egyik kis pásztorfigurának a bolti eladó véletlenül letöri az egyik lábát, ezért nem rakja a többiek közé, de tőlük kissé oldalt otthagyja a kirakat sarkában. Ezt a kis pásztor látja meg Tibor, a külvárosi fiúcska, megvásárolja és hazaviszi. Ebben a családi otthonban együtt élik át a novemberi-decemberi eseményeket, a szovjet tankok támadását, Budapest és az ország újbóli megszállását, a szabadságharc eltiprását, a tömeges menekülést. Ő, a törött lábú kis pásztor meséli el mindezt, természetesen a költő szavaival.

A nyugati polgári világ boldogan, a

megszokott módon készülődött a szeretet ünnepének, karácsonynak a megünneplésére, amikor megérkeztek a sáros, fáradt, éhes magyar menekültek tíz-százzezrei. Ebbe a kis ünnepi izgalommal is teljes, békés készülődésbe kiáltotta bele Márai Sándor a New Yorkban írt híres versét:

Mennyből az angyal
menj sietve
Az üszkös, fagyos Budapestre.
Oda, ahol az orosz tankok
Között hallgatnak a harangok.
Ahol nem csillog a karácsony,
Nincsen aranydió a fákon,
Nincs más, csak fagy,
didergés, éhség...

Nem valószínű, hogy a flamand költő, Wilderode olvasta vagy hallotta ezeket a magyarul írt sorokat, de az ő versoraiból is ugyanaz az aggodalom, féltelmes megdöbbenés csendül ki, mint a magyar költőéből, és néhány strófájával szinte mintha arra felelne:

A jászolbölcső puha fája
darabokra mért nem hasad
s ti angyalok akik a bánat
ellenszelében hallgatag
ringatjátok, mért néma szájjal
tűritek e borzalmakat?

Segíteni szándékozván a földönfutó magyarokon, Wilderode a saját költségén, külön kis kötetben megjelentette verses elbeszélését. A honoráriumot és a teljes bevételt felajánlotta a magyar menekültek javára. Így reklámozták,

árusították boltokban, könyvsátrokban, templomi iratterjesztőknél, stb., szerte az országban. A könyv hét kiadást ért meg, hogy támogassák a rászorulókat.

Anton van Wilderode elismert, jeles költő volt már életében is. Műfordítóként flamand nyelvre ültette át Horatius és Vergilius összes versét. Polgári foglalkozása paptanár volt, Sint Niklas városban több évtizeden át a Szent József Kiszeminárium nevű egyházi oktatási intézmény professzora. Hosszú évekig a Flamand Televízió (holland nyelvű) adásainak közkedvelt munkatársa, kiváló felolvasója és beszélgető partnere. 1975-ben a löweni Katolikus Egyetem tiszteletbeli doktorává avatta. Egyidejűleg tagja lett a Holland Irodalmi és Nyelvészeti Akadémiának. Több írói monográfiát írt, irodalmi munkásságáért gyakran részesült magas szintű elismerésben. Legfontosabb verseskötetei: *Hellas utolsó évszaka*, 1947; *Emberek földje*, 1952; *Falu ősök nélkül*, 1978; *Pillangók fája*, 1985; *A tizenharmadik apostol*, 1992; *Hajdani boldogság*, 1995.

Élete utolsó évtizedeit Sint Niklasban töltötte. Még életében megalakult a városban az Anton van Wilderode Nemzetközi Baráti Társaság, amely az író hagyatékának gondozását, műveinek újrakiadását és népszerűsítését tűzte ki céljául, valamint kulturális és jótékonyossági célú rendezvények szervezését. Az egyesület jelmondata: „Legyünk realisták. Kívánjuk a lehetetlent, de elsősorban önmagunktól!” Kezdeményezésükre a helyi Kunst in den Statt (Művészek a városban) alapítvánnyal közösen felállították városuk tiszteletbeli író-polgárának mellszobrát.

Művei eddig magyar nyelven még nem jelentek meg. A Széphalom Könyvműhely a jövő évi könyvhétre tervezi *Betlehemi kis pásztor Pesten* című, 1956-ban írt verses elbeszélésének kiadását, amely Belgiumban és Hollandiában mostanára az adventi és a karácsonyi ünnepek, műsoros estek egyik legnépszerűbb darabjává vált és számtalan helyen hangzik fel már hosszú évek óta.

Ebből közöljük az alábbi részletet.

Anton van Wilderode

Betlehemi kis pásztor Pesten

(részlet - Király Zoltán fordítása)

V. Az idén már aligha játszom
dudámon elmúlt ideje
mint mindig eltelt a Karácsony
s most Pesthez nem illik zene
főként itt nem: közel a jászol
s benne az élet melege.

Szemünk szoktatjuk a sötéthez
szemközt a széna a falak
hová Tibor a kilencéves
kisfiú állított, alant
a deszkán csak a hosszú fényes
szalmaszálak homálylanak.

A szobában a csend marasztal
nem változott a környezet
és akik a vacsoraasztalt
körülvesszik az emberek
látom csendes szóval vigasszal
bocsájtanak, felejtenek

mert a veszély összekovácsol
mikor kívülről fenyeget
a szükség testvérekké láncol
kicsinyeket, felnőtteket
ósi szertartássá varázsol
hétköznapot és ünnepet.

Pár pillanatra elhallgatnak
mert egy nyomjelző lövedék
tüzes íve átfut az ablak
egén, rezzenti üvegét
majd a szavak fel-felszakadnak
mint sok riadt ázott veréb.

A ház homlokzata beroppan
porfelhő vakolat szakad
alant a járdaszélre csattan,
egy fa kísértetként szalad
kibújva kéregbőréből de útban
eldől mint az omló falak,

lehullanak a nyári fészkek
a platánról a madarak
riadtan távoli vidékek
felé hazátlan szállanak
nincs helye itt lombnak levélnek
repez törí az ágakat.

Kik itt éltek-haltak szerettek
míg meg nem bomlott a világ
dűhe elől Kharibdiszeknek
és vészfelhőknek most kuszált
lélekkel futnak és keresnek
új tűzhelyet és új hazát.

Van aki alszik ha az alvás
átvezet a tűzfüggönyön
és fönn a keskeny ablaknyílás
mentén remegve átköszön
a csillagfényes ég, megoldás
az emlék bár csak álöröm.

Szegény Tibornak sincs esélye.
Most a lépcsőházban dobog
nehéz csizmák ütemes lépte
remegtet ajtót ablakot
az egész ház az új veszélyre
feszessé rándul mint a dob.

Az ágyban összekuporodva
mint kis kobold riadt ijedt
fekszik nyakig beburkolózva

mert rá most senki sem ügyelt
keze remeg a takarókba
markolva rémülten figyel.

A toronyóra kong valódit
vagy a szél zúg rossz híreket?
Az utcakapu becsapódik
a ház a soktól még süket
míg pincemélytől a tetőig
lassan elül a rémület.

Tibor az ablak üvegéhez
tapasztja arcát s felkiált
a föld megingó tengelyéhez
még nincs szava apát kiált
motorzaj dörren hangja éles
acsargó kutyavonítás.

Az apja vajon meghallotta
fia kiáltását amint
a katonáktól közrefogva
a dzsip vásznától feltekint,
meglátta integetni ott a
kis kéz jajongó ujjait?

Vagy csak legidősebb fiának
látta torzult arcfintorát
aki az ablakon kilépett
mikor kintről a katonák
elüvöltött parancsszavának
hulláma érte a szobát?

Nekiborul a kocsi balján
a ponyvának, fia lapul
egy vizesárok sáros alján
míg fentről vigasztalanul
egy kis gyerekkéz int a halvány
hajnal felé apátlanul.

A jászolbölcső puha fája
darabokra mért nem hasad
s ti angyalok akik a bánat
ellenszelében hallgatag
ringatjátok mért néma szájjal
tűrítetek e borzalmakat?